

Bài giảng 2

Tổng quan hệ thống tài chính Việt Nam

Chương trình Giảng dạy Kinh tế Fulbright
Học kỳ Hè 2013

Đỗ Thiên Anh Tuấn

1

Nội dung trình bày

- Lịch sử hệ thống tài chính Việt Nam
- Đặc điểm của hệ thống tài chính Việt Nam
- Vài nét về thực trạng các TCTD Việt Nam

2

Lịch sử hệ thống tài chính Việt Nam

- Hệ thống ngân hàng
- Thị trường chứng khoán
- Thị trường bảo hiểm

3

Lịch sử hệ thống ngân hàng Việt Nam

- Thời Pháp thuộc (1858 – 1945)
- Thời kỳ sau CMT8 (1945 – 1951)
- Thời kỳ 1951 – 1954
- Thời kỳ 1954 – 1975
- Thời kỳ 1975 – 1988 (1990)
- Thời kỳ 1988 (1990) – 1997
- Thời kỳ 1997 – 2008 (?)
- Thời kỳ 2008 – nay

4

Một vài cột mốc quan trọng

- 1990: Ban hành hai pháp lệnh Ngân hàng
- 1993: Bình thường hoá quan hệ với các tổ chức tài chính quốc tế (IMF, WB, ADB)
- 1995: Bỏ thuế doanh thu đối với hoạt động tín dụng, ngân hàng; thành lập ngân hàng phục vụ người nghèo
- 1997: Thông qua 2 luật Ngân hàng
- 1999: Thành lập bảo hiểm tiền gửi Việt Nam
- 2000: Cơ cấu lại tài chính và hoạt động của các NHTM; thành lập công ty quản lý tài sản tại NHTM
- 2001: Ký Hiệp định thương mại Việt Nam – Hoa kỳ
- 2002: Tự do hoá lãi suất VND
- 2003: Thành lập ngân hàng chính sách xã hội; sửa Luật NHNN
- 2004: Sửa Luật Các TCTD (năm 2010 sửa lại 2 Luật NHNN và Các TCTD)
- 2006: Quy định về vốn pháp định mới đối với các TCTD
- 2011: Ban hành Đề án Tái cấu trúc hệ thống các TCTD

5

Lịch sử thị trường chứng khoán Việt Nam

- Thành lập Ban nghiên cứu xây dựng và phát triển thị trường vốn (1993) thuộc NHNN
- Thành lập ban soạn thảo Pháp lệnh về chứng khoán và TTCK (1994) -> Ban Chuẩn bị tổ chức TTCK (1995)
- Thành lập Ủy ban Chứng khoán Nhà nước (1996)
- Khai trương Trung tâm Giao dịch chứng khoán TP.HCM (2000)
- Khai trương Trung tâm Giao dịch chứng khoán Hà Nội (2005)
- Chuyển UBCKNN sang Bộ Tài chính (2004)

6

Lịch sử thị trường bảo hiểm Việt Nam

□ Trước 1945:

- Năm 1926: Chi nhánh công ty Franco – Asietique
- Năm 1929: Việt Nam Bảo hiểm Công ty (bảo hiểm xe ô tô)

□ Sau 1945:

- Năm 1965: Công ty Bảo hiểm Việt Nam (Bảo Việt)

□ Sau 1975:

- Năm 1998: Công ty CP Bảo hiểm Bưu điện
- Từ 1999: nhiều công ty bảo hiểm khác ra đời

7

Đặc điểm của hệ thống tài chính Việt Nam

□ Thị trường tài chính

- Thị trường tiền tệ sv. thị trường vốn
- Thị trường sơ cấp sv. thị trường thứ cấp
- Thị trường tập trung sv. phi tập trung
- Thị trường chính thức sv. phi chính thức...

□ Các công cụ tài chính

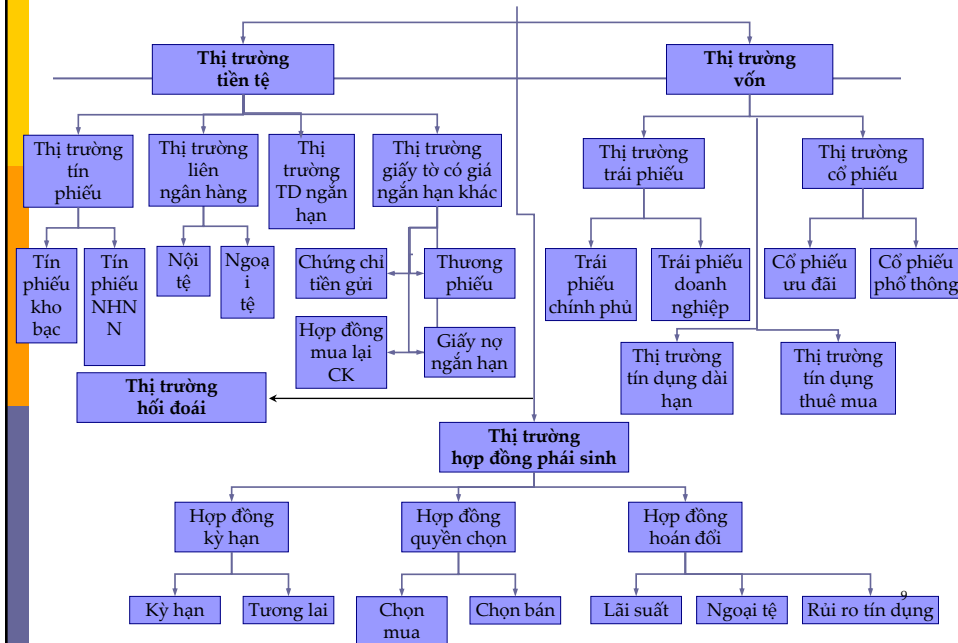
- Công cụ nợ sv. công cụ vốn
- Công cụ ngắn hạn sv. dài hạn
- Công cụ cơ sở sv. công cụ phái sinh

□ Các tổ chức tài chính

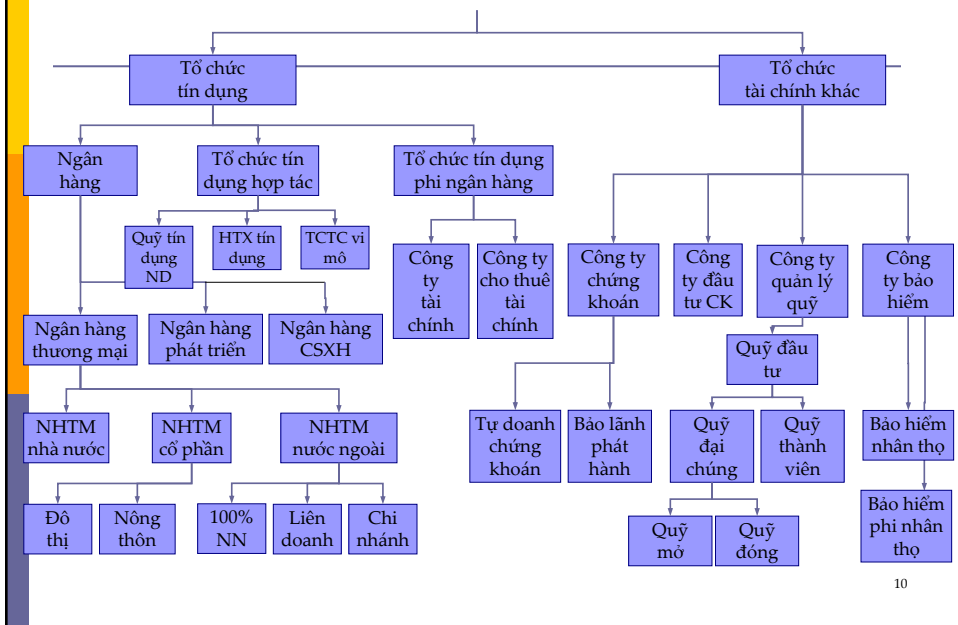
□ Cơ sở hạ tầng tài chính

8

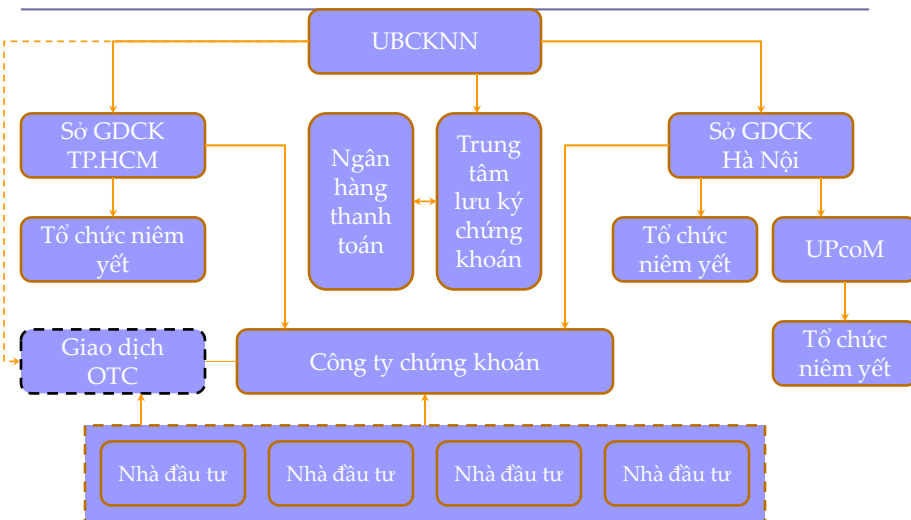
Thị trường và công cụ tài chính

Tổ chức tài chính

Tổ chức của thị trường chứng khoán Việt Nam

11

Hệ thống các TCTD ở Việt Nam

STT	Loại hình	2010	2011
1	Ngân hàng thương mại Nhà nước	5	5
2	Ngân hàng Chính sách	1	1
3	Ngân hàng Phát triển	1	1
4	Ngân hàng thương mại cổ phần	37	35
5	Ngân hàng liên doanh	5	4
6	Chi nhánh ngân hàng nước ngoài	48	50
7	Ngân hàng 100% vốn nước ngoài	5	5
8	Công ty tài chính	17	18
9	Công ty cho thuê tài chính	13	12
10	Quỹ Tín dụng nhân dân Trung ương	1	1
11	Quỹ Tín dụng nhân dân cơ sở	1057	1095
12	Tổ chức tài chính quy mô nhỏ	1	1
13	Văn phòng đại diện ngân hàng nước ngoài	48	50

Nguồn: Báo cáo thường niên 2011 của NHNN

12

Thực trạng hệ thống các TCTD (30/4/2013)

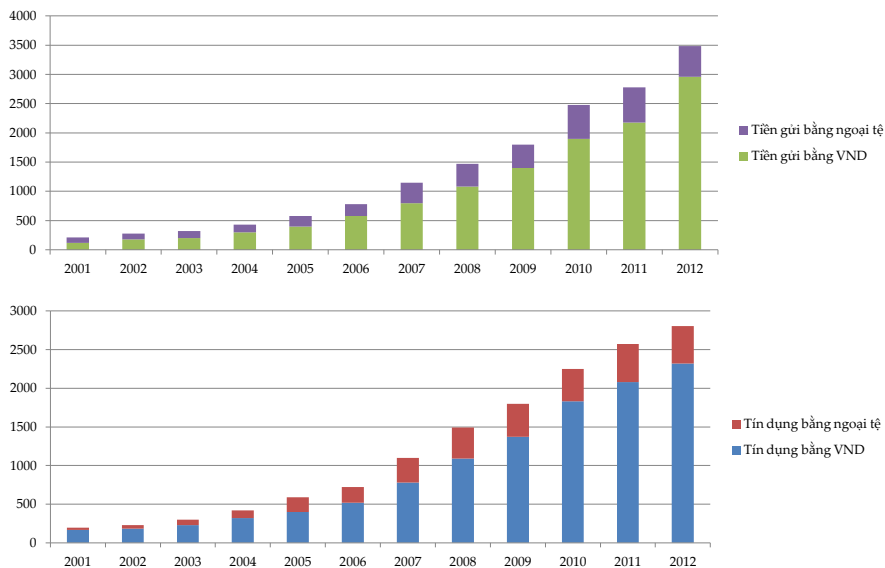
Đvt: Tỷ VND, %

Loại hình TCTD	Tổng TS có		Vốn tự có		Vốn điều lệ		ROA	ROE	CAR	Tỷ lệ vốn ngắn hạn cho vay trung, dài hạn	Tỷ lệ cấp tín dụng so với nguồn vốn huy động (TT1)
	Số tuyệt đối	Tốc độ tăng trưởng	Số tuyệt đối	Tốc độ tăng trưởng	Số tuyệt đối	Tốc độ tăng trưởng					
NHTMNN	2,220,182	0.84	135,854	-1.03	111,852	0.27	0.29	4.23	10.15	21.64	96.04
NHTMCP	2,181,901	1.04	175,207	-4.33	178,847	0.69	0.18	1.95	13.83	16.44	76.49
NHLD, NN	609,161	9.68	95,083	2.73	76,149	0.01	0.31	1.90	28.58	-2.01	82.03
CtyTC và cho thuê TC	156,115	0.81	10,598	-1.57	24,815	0.00	-0.19	-4.22	8.90	21.63	161.33
QTD TW	16,476	13.74	2,234	-0.88	2,005	-0.98	0.92	5.65	39.61	0.81	99.78
Toàn hệ thống	5,183,835	1.93	418,975	-1.64	393,667	0.39	0.23	2.52	13.41	16.64	87.87

Nguồn: Báo cáo của NHNN

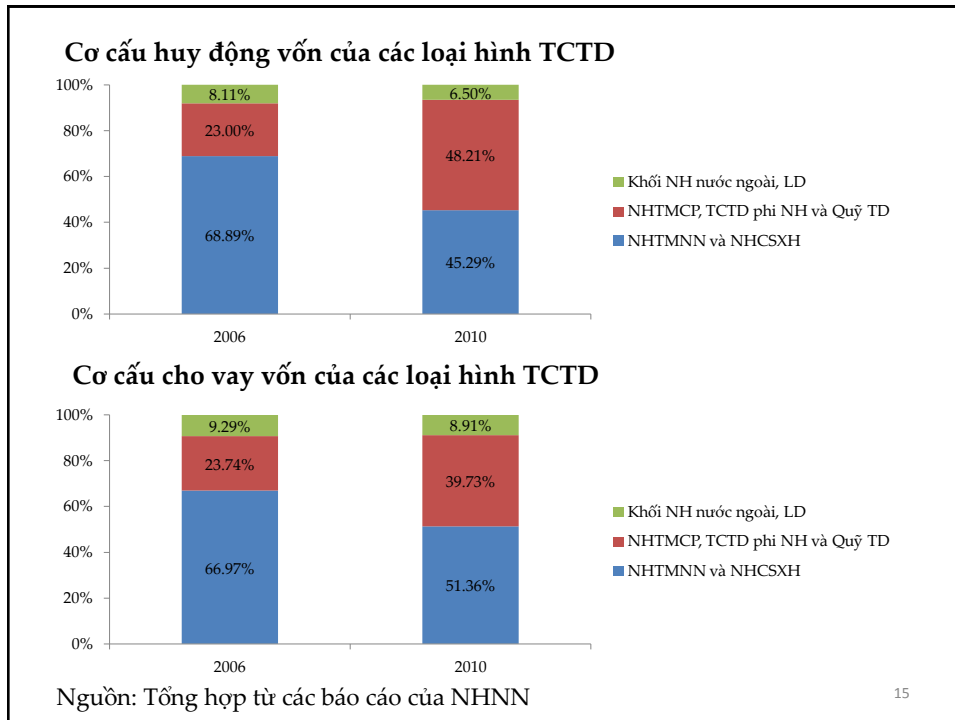
13

Huy động và cho vay của hệ thống TCTD Việt Nam (nghìn tỷ VND)

Nguồn: Tổng hợp từ các báo cáo của NHNN

14

15

16

**SỐ LIỆU GIAO DỊCH THANH TOÁN NỘI ĐỊA
THEO CÁC PHƯƠNG TIỆN THANH TOÁN KHÔNG DÙNG TIỀN MẶT
(phát sinh trong quý 1/2013)**

Bảng 1. Giá trị giao dịch (tỷ VND)

	Quý 2/2012	Quý 3/2012	Quý 4/2012	Quý 1/2013
Thẻ ngân hàng	17.730	24.227	28.429	28.560
Séc	41.936	42.662	42.042	38.590
Lệnh chi	7.345.219	8.430.650	9.402.792	8.770.217
Nhờ thu	189.376	229.379	216.960	156.003
Phương tiện thanh toán khác (*)	2.257.676	2.515.512	2.672.146	2.656.649

Bảng 2. Số lượng giao dịch (món)

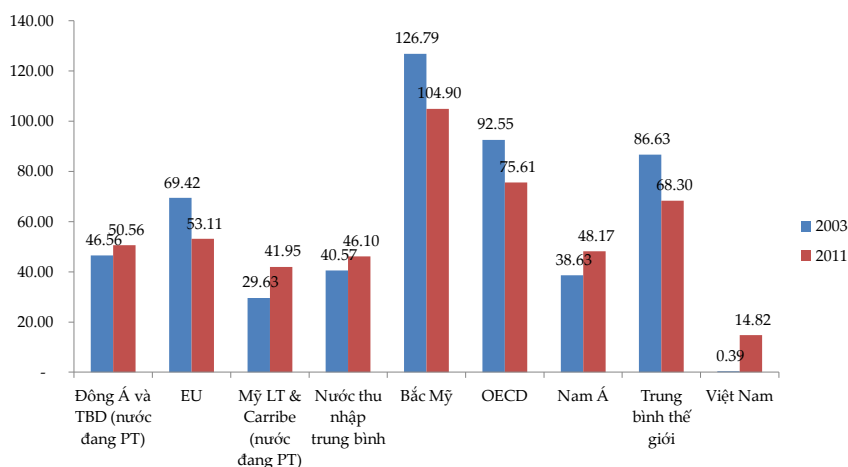
	Quý 2/2012	Quý 3/2012	Quý 4/2012	Quý 1/2013
Thẻ ngân hàng	4.947.737	5.907.782	6.560.581	6.232.632
Séc	137.801	117.879	95.652	97.016
Lệnh chi	29.159.534	41.602.288	49.270.960	47.217.359
Nhờ thu	283.911	342.166	396.788	346.614
Phương tiện thanh toán khác	17.489.226	20.361.487	22.080.466	22.280.271

(*): Phương tiện thanh toán khác gồm: Hối phiếu, Lệnh phiếu, Thư tín dụng nội địa, SMS Banking, Mobile Banking, Phone Banking, Internet Banking, Giấy chuyển khoản từ tài khoản vãng lai CA-Current Account,...

Nguồn: Vụ Thanh toán - NHNN

17

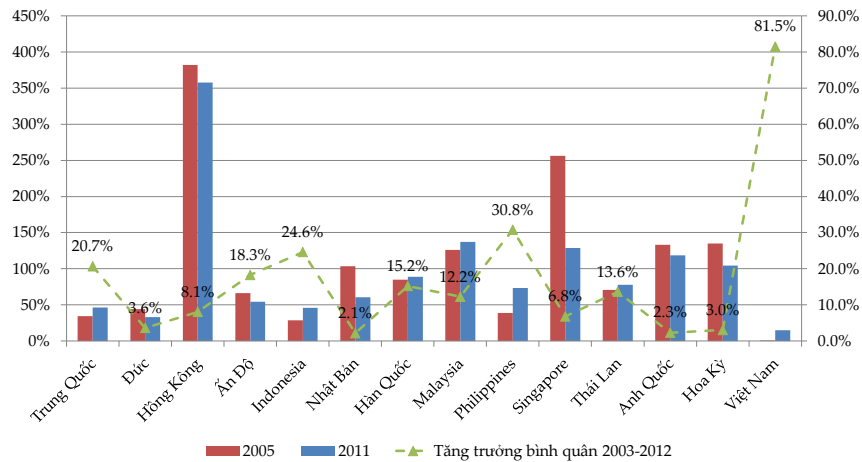
**Quy mô TTCK Việt Nam
so với các nhóm nước (% GDP)**

Nguồn: WDI

18

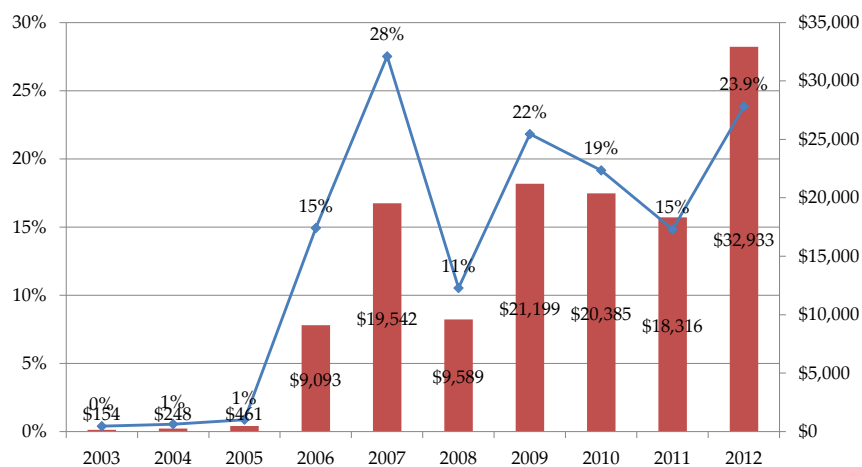
Quy mô TTCK Việt Nam (%GDP) và tốc độ tăng trưởng so với các nước

Nguồn: WDI

19

Tình hình phát triển của TTCK Việt Nam (triệu USD, % GDP)

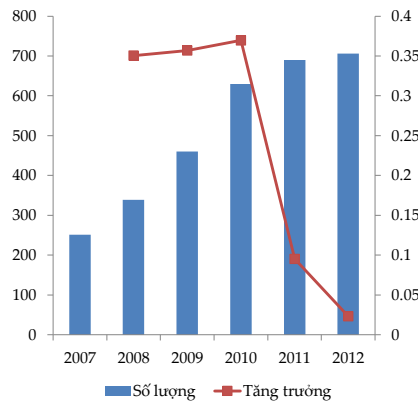

Nguồn: WDI

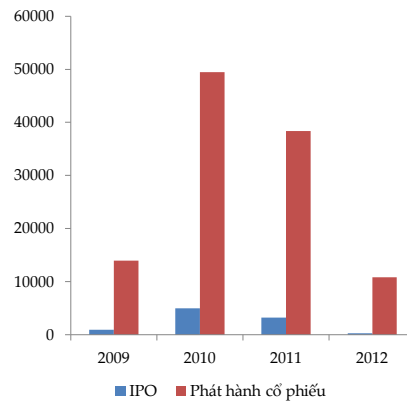
20

Thị trường chứng khoán

Số lượng DNNY

Vốn huy động (tỷ VND)

Nguồn: SSC, VCBS

21

Số lượng/loại hình công ty bảo hiểm ở Việt Nam

	1999	2002	2006	2007	2008	2009	2011
Công ty BH phi nhân thọ	10	13	21	22	27	28	29
Công ty BH nhân thọ	3	4	7	9	11	11	14
Công ty tái bảo hiểm	1	1	1	1	1	1	2
Công ty môi giới bảo hiểm	1	2	8	8	10	10	12
Tổng số	15	20	37	40	49	50	57

Năm 2011	TNHH 1 thành viên	TNHH 2 thành viên trở lên	Cổ phần	Tổng cộng
Bảo hiểm phi nhân thọ	11	3	15	29
Bảo hiểm nhân thọ	11	3	0	14
Tái bảo hiểm	1	0	1	2
Môi giới bảo hiểm	3	2	7	12
Tổng cộng	26	8	23	57

Nguồn: Niên giám bảo hiểm Việt Nam

22

Quy mô thị trường bảo hiểm Việt Nam

	1999	2002	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Quy mô thị trường bảo hiểm (tỉ đồng)	2.291	7.825	18.376	24.273	28.055	32.018	39.138	47.007
Tăng trưởng quy mô (%)		80,52%	33,71%	32,09%	15,58%	14,13%	22,24%	20,11%
Doanh thu phí bảo hiểm (tỉ đồng)	2.091	6.992	14.898	17.650	21.256	25.510	30.842	36.574
Tăng trưởng doanh thu phí bảo hiểm (%)		78,13%	28,27%	18,47%	20,43%	20,01%	20,90%	18,59%
Phí bảo hiểm bình quân đầu người (nghìn đồng)			177	207	247	295	450	535

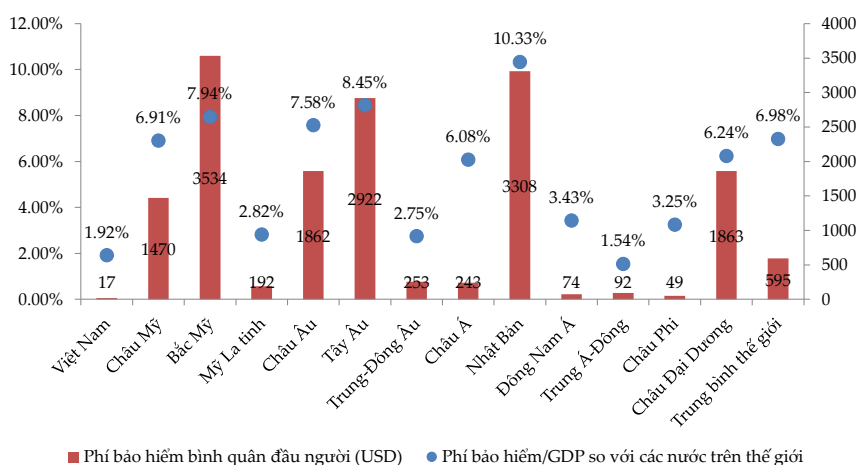
Năng lực tài chính ngành bảo hiểm (tỉ đồng)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Tổng tài sản	39.689	57.543	71.831	84.977	99.330	107.001
Tổng dự phòng nghiệp vụ	27.707	35.685	42.241	48.641	55.324	62.199
Đầu tư trở lại nền kinh tế	30.661	46.549	56.435	65.094	79.069	83.080

Nguồn: Niên giám bảo hiểm Việt Nam

23

Thị trường bảo hiểm Việt Nam so với các nước

Nguồn: Swiss Re, Sigma No. 2/2010, Dương Thị Nhi (2012)

24

Đặc điểm của hệ thống các TCTD Việt Nam

- Hệ thống ngân hàng 2 cấp: NHTW sv. NHTG
- Đa dạng về sở hữu: nhà nước, tập thể, liên doanh, 100% vốn nước ngoài, cổ phần
- Đa dạng về loại hình
 - Ngân hàng thương mại
 - Ngân hàng phát triển
 - Ngân hàng chính sách
 - Công ty tài chính
 - Công ty cho thuê tài chính
 - Quỹ tín dụng nhân dân
 - Tổ chức tài chính vi mô

25

Đặc điểm của hệ thống các TCTD Việt Nam (tt)

- Năng lực tài chính và quy mô hoạt động của các TCTD tăng nhanh
 - Tổng tài sản đạt 5,086 triệu tỷ đồng vào cuối năm 2012,
 - Tăng trưởng tín dụng: 29,45%/năm (2000 – 2010); tương đương 116% GDP vào cuối năm 2010,
 - Tổng dư nợ tín dụng cuối 12/2012 đạt 3,09 triệu tỉ đồng, gấp hơn 17 lần so năm 2000
 - Tổng vốn huy động cuối 12/2012 đạt 3,04 triệu tỉ đồng, gấp 16 lần so năm 2000.
- Năng lực cạnh tranh và cung ứng dịch vụ ngân hàng ngày càng được cải thiện đáp ứng tốt hơn nhu cầu của nền kinh tế
 - Hệ thống công nghệ và quản trị được đổi mới theo thông lệ, chuẩn mực quốc tế
 - Đa dạng hoá các dịch vụ tài chính ngân hàng
 - Mạng lưới được mở rộng
 - Kênh phân phối hiện đại
- Tăng cường mở cửa thị trường và hội nhập quốc tế trong lĩnh vực ngân hàng
 - Sự thâm nhập của ngân hàng nước ngoài lớn
 - Ngân hàng Việt Nam gia nhập thị trường tài chính khu vực và quốc tế

26

Những rủi ro và yếu kém chủ yếu của hệ thống các TCTD Việt Nam

- Rủi ro lớn, đặc biệt là rủi ro tín dụng
- Tín dụng tập trung vào lĩnh vực bất động sản quá lớn đặt sự an toàn của hệ thống các TCTD phụ thuộc vào thị trường bất động sản
- Mức độ tập trung tín dụng đối với một số khách hàng và nhóm khách hàng liên quan rất lớn
- Quy mô tín dụng của các TCTD rất lớn so với GDP làm cho hệ thống TCTD dễ bị tổn thương từ những bất ổn vĩ mô và ngược lại
- Hệ thống doanh nghiệp phụ thuộc và tín dụng ngân hàng nhưng hiệu quả kinh doanh thấp, tài chính kém lành mạnh
- Nhóm lợi ích và sở hữu chéo giữa các TCTD rất lớn làm cho rủi ro hệ thống rất cao nếu như một ngân hàng gặp khó khăn và đổ vỡ
- Năng lực quản trị của các TCTD còn nhiều bất cập so với quy mô, tốc độ tăng trưởng và mức độ rủi ro trong các hoạt động
- Cạnh tranh thiếu lành mạnh, thiếu sự hợp tác giữa các TCTD dẫn đến kỷ cương, kỷ luật, chính sách, pháp luật trong hoạt động ngân hàng không tôn trọng

27

Những rủi ro và yếu kém chủ yếu của hệ thống các TCTD Việt Nam

- Rủi ro lớn, đặc biệt là rủi ro tín dụng
- Tín dụng tập trung vào lĩnh vực bất động sản quá lớn đặt sự an toàn của hệ thống các TCTD phụ thuộc vào thị trường bất động sản
- Mức độ tập trung tín dụng đối với một số khách hàng và nhóm khách hàng liên quan rất lớn
- Quy mô tín dụng của các TCTD rất lớn so với GDP làm cho hệ thống TCTD dễ bị tổn thương từ những bất ổn vĩ mô và ngược lại
- Hệ thống doanh nghiệp phụ thuộc và tín dụng ngân hàng nhưng hiệu quả kinh doanh thấp, tài chính kém lành mạnh
- Nhóm lợi ích và sở hữu chéo giữa các TCTD rất lớn làm cho rủi ro hệ thống rất cao nếu như một ngân hàng gặp khó khăn và đổ vỡ
- Năng lực quản trị của các TCTD còn nhiều bất cập so với quy mô, tốc độ tăng trưởng và mức độ rủi ro trong các hoạt động
- Cạnh tranh thiếu lành mạnh, thiếu sự hợp tác giữa các TCTD dẫn đến kỷ cương, kỷ luật, chính sách, pháp luật trong hoạt động ngân hàng không tôn trọng

28

Những rủi ro kỹ thuật và quản trị?

- Tăng trưởng tín dụng nhanh hơn huy động vốn trong thời gian dài
- Cho vay quá mức dẫn đến hệ số sử dụng vốn của các TCTD Việt Nam rất cao
- Cơ cấu nguồn vốn và sử dụng vốn không ổn định
- Các chỉ số an toàn chi trả ở mức thấp
- Tài sản có tính thanh khoản cao chiếm tỷ trọng nhỏ

29

Cơ sở hạ tầng tài chính

- Hệ thống luật pháp và quản lý của nhà nước
- Nguồn lực và hệ thống giám sát
- Cung cấp thông tin
- Hệ thống thanh toán

30

Đánh giá của UBCKNN về một số kết quả hoạt động của TTCK Việt Nam

- Thị trường chứng khoán đã tạo điều kiện cho Chính phủ, các doanh nghiệp huy động vốn cho đầu tư phát triển và mở rộng sản xuất kinh doanh.
- Quy mô và tính thanh khoản của thị trường chứng khoán ngày một cải thiện, góp phần thu hẹp thị trường tự do, thu hút dòng đảo các nhà đầu tư trong nước, nước ngoài.
- Thị trường chứng khoán đã thu hút dòng đảo các nhà đầu tư trong nước và nước ngoài.
- Hệ thống các tổ chức kinh doanh dịch vụ chứng khoán đã có sự phát triển nhanh về số lượng, quy mô vốn, nghiệp vụ và công nghệ với mạng lưới chi nhánh, phòng giao dịch tại các tỉnh, thành phố trong cả nước.
- Các Sở GD&ĐT, TT&CK đã thực hiện chức năng giao dịch, lưu ký, thanh toán chuyển giao chứng khoán an toàn, đồng thời chú trọng phát triển công nghệ thông tin, phát triển nguồn nhân lực, quản trị nội bộ và cung cấp các sản phẩm, dịch vụ đa dạng cho thị trường.
- Khung pháp luật về TTCK ngày càng được hoàn thiện góp phần hoàn chỉnh thể chế kinh tế thị trường có sự quản lý của Nhà nước.

31

Những mặt hạn chế của TTCK Việt Nam

- Hàng hóa của thị trường:
 - Số lượng nhiều nhưng chất lượng thấp, sản phẩm chưa đa dạng.
 - Chưa có sản phẩm phái sinh và các công cụ đầu tư khác.
- Các công ty niêm yết:
 - Khoảng 50% có vốn điều lệ dưới 100 tỷ đồng, năng lực tài chính và quản trị yếu, minh bạch kém.
- Nhà đầu tư:
 - Chủ yếu là nhà đầu tư cá nhân, nhà đầu tư tổ chức chỉ chiếm 4% tài khoản giao dịch.
 - Nhà đầu tư tổ chức chủ yếu là các TCTD, công ty bảo hiểm, quỹ đầu tư; các loại hình công ty đầu tư chứng khoán, quỹ mở, quỹ hưu trí tự nguyện chưa phát triển.
- Tổ chức kinh doanh chứng khoán:
 - Tổ chức kinh doanh chứng khoán nhiều nhưng quy mô và năng lực tài chính thấp, không đảm bảo hiệu quả hoạt động, tiềm ẩn rủi ro hệ thống.
- Tổ chức thị trường:
 - Tình trạng chia cắt về thị trường giao dịch rất lớn, điều này dẫn đến sự không thống nhất về quản lý thị trường.
 - Thị trường trái phiếu chuyên biệt đã được thành lập, song chủ yếu vẫn là trái phiếu chính phủ.
 - Chưa hình thành được các nhà tạo lập thị trường
- Hệ thống pháp lý:
 - Hệ thống pháp lý còn thiếu đồng bộ, nhiều lỗ hổng, và không theo kịp với tốc độ phát triển nhanh của thị trường.

32